

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка

Факультет психології та історії
Кафедра історії України та всесвітньої історії

ЗАТВЕРДЖУЮ»
В.о. завідувача кафедри

Ковальков О.Л.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Українська історична думка у XX – на початку XXI століття.»
Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)
Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»
Спеціальність: 032 «Історія та археологія»
Освітня програма: «Історія та археологія»
Форма навчання: денна

Робоча програма навчальної дисципліни «Українська історична думка у XX – на початку XXI століття» розроблена на основі освітньо-наукової програми «Історія та археологія» підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо- наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю: 032 «Історія та археологія».

Розробник: доктор історичних наук, доцент
кафедри історії України та всесвітньої історії
Житков Олександр Анатолійович

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри всесвітньої історії. Протокол № 1 від « 28 » серпня 2025 року

В.о. завідувача кафедри

Ковальков О.Л.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1. 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,5	Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»	Нормативна дисципліна	
Індивідуальне навчання Самостійна робота	Спеціальність: 032 «Історія та археологія»	Рік підготовки	
		2-й	-
		3-й	-
Загальна кількість годин – 105	Освітня програма: «Історія та археологія»	Лекції	
		20 год.	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 6	Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)	Практичні, 16 год.	-
		Лабораторні роботи	
		Не передбачено	
		Самостійна робота	
		69 год.	-
		Індивідуальні	
		год.	
		Вид контролю:	
		Залік	

1. 2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою робочої програми дисципліни «Українська історична думка у ХХ – на початку ХХІ століття» є набуття здобувачами вищої освіти знань сучасного історіографічного та історичного матеріалу який характеризує теоретико-методологічні зміни в українській історичній науці новітнього часу, формування умінь та навичок користування сучасними технологіями наукових досліджень, усвідомлення тісного зв'язку досліджуваної теми із новітніми тенденціями розвитку історичної науки в Україні та поза її межами.

Вивчення дисципліни як вибіркового компоненту передбачено програмою «Історія та археологія» (третій освітньо-науковий рівень), яка ґрунтується на освітніх методиках апробованих у вищих навчальних закладах України.

Завдання вивчення навчальної дисципліни полягають у наступному:

- знати сучасні тенденції еволюції українського історіографічного процесу;

- уміти аналізувати сучасні концепції історичної науки;
- володіти методологією і методами історичного дослідження;
- виробити власну точку зору щодо процесу націоналізації історії України;
- виробити аргументацію щодо українського історичного гранд-наративу;
- мати позицію в оцінках стану регіональної та локальної історії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у здобувачів мають бути сформовані такі **компетентності**: загальні, фахові.

Загальні компетентності (ЗК)	Фахові компетентності (ФК)
ЗК 2. Здатність набувати спеціалізовані концептуальні знання у процесі навчання на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи. ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, набувати спеціалізовані концептуальні знання у процесі навчання на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності. ЗК 5. Здатність до цілеспрямованого накопичування знання, самостійного пошуку та опрацювання інформації з різних джерел. ЗК 6. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях, виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї (креативність), адаптуватися та діяти в новій ситуації. ЗК 9. Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК 10. Здатність працювати автономно, ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будьяких інших проявів недоброчесності.	ФК 1. Здатність застосовувати раціональні прийоми пошуку, відбору і використання інформації, вільно орієнтуватися у спеціальній науковій літературі, вміти знаходити інформацію, працювати з науково-методичною літературою та періодичними виданнями з метою використання в освітньому процесі новітніх досягнень педагогічних, історичних та юридичної наук. ФК 4. Здатність пояснювати особливості розвитку історичної науки на різних часових та змістовних рівнях; розкривати особливості розвитку історичної науки на різних етапах; встановлювати закономірності розвитку історичної науки, користуватися термінологічним апаратом історичної науки; визначати об'єкт та предмет конкретного історичного дослідження; застосовувати основні принципи та методи історичних досліджень; застосовувати різні підходи у дослідженнях відповідно до основних концепцій та парадигм в історичній науці. ФК 6. Здатність опрацьовувати науково-історичну літературу, виокремлювати пізнавальні засади і методи створення історичних знань; застосовувати наукову критику до аналізу поглядів дослідників минулого, робити власні узагальнення щодо теоретичного і методичного рівня наукових праць з історії; фахово

	проводити самостійне історичне дослідження. ФК 8. Здатність трактувати важливі проблеми вітчизняної і всесвітньої історії з точки зору різних концепцій і методологічних підходів; висвітлювати поступальний розвиток історичних знань й історичної думки з найдавніших часів до сучасного їх стану шляхом критичного аналізу науково-історичної діяльності й праць найбільш видатних представників світових і вітчизняних напрямків і шкіл історіографії. ФК 10. Здатність застосовувати сучасні освітні технології у навчанні історії та громадянської освіти. ФК 12. Здатність виявляти норми права, інститути та галузі, що визначають сферу реалізації приватних інтересів, що регулюють приватноправові відносини, а також організовувати засвоєння учнями відповідних знань. ФК 13. Здатність брати на себе відповідальність, бути активним у прийнятті рішень, суспільному житті, урегулюванні конфліктів ненасильницьким чином, функціонуванні та розвитку демократичних інститутів суспільства. ФК 14. Здатність формувати високу історичну й громадянську свідомість, політичну культуру, національну гідність та історичну національну пам'ять.
--	--

1.3. Очікувані програмні результати навчання (ПРН)

Програмні результати навчання (ПРН)	ПРН 1. Здатність до пошуку, аналізу та самостійної класифікації сукупності джерел, достатньої для реалізації дисертаційного дослідження. ПРН 2. Здатність використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології в процесі пошуку, локалізації, збирання, опрацювання та аналізу історичних та історіографічних джерел. ПРН 3. Уміння оперувати основними концепціями, теоріями, проблемами філософії й методології науки і застосовувати їх у власних дослідженнях та/або під час науково-педагогічної діяльності. ПРН 4. Обізнаність та здатність переосмислювати концепції, наявні у фаховому методологічному та історіографічному дискурсі; готовність удосконалювати існуючі в межах ПРН 5. Уміння оцінювати ступінь висвітлення основних аспектів наукової проблеми та обґрунтовувати потребу її подальшої розробки. ПРН 6. Готовність застосовувати основні наукові підходи і методи науково-дослідної діяльності; методи критичного аналізу й оцінки сучасних наукових досягнень під час розв'язання дослідницьких і практичних завдань, у тому числі й у міждисциплінарних галузях. ПРН 7. Здатність застосовувати різні види письмових та наукових текстів; розуміти зміст складних текстів з наукових проблем, у тому числі вузькоспеціальних, стилістичні особливості оформлення результатів дослідження у письмовій і усній формі. ПРН 8. Здатність проектувати та переконливо представляти групі фахівців проект науково-дослідної роботи для
--	---

	вирішення важливої проблеми в галузі. ПРН 9. Здатність дотримуватись етики наукових досліджень та принципів академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності. ПРН 10. Здатність презентувати результати дослідження у фаховому середовищі (конференції, круглі столи, наукові семінари) та широкому загалу (презентації, науково-популярні заходи та публікації). ПРН 11. Здатність завершити оригінальне наукове дослідження у вигляді дисертаційної роботи, заснованої на критичному аналізі джерел і синтезі наукових ідей та нових знань, і забезпеченій необхідним науковим апаратом. ПРН 12. Здатність представляти результати самостійного дослідження іноземною мовою в усній чи письмовій формі. ПРН 13. Здатність інтегрувати власні науково-дослідні напрацювання до навчально-методичної роботи. ПРН 14. Уміння застосовувати програмні засоби і мультимедіа у науково-педагогічній діяльності та наукових дослідженнях; аналізувати й систематизувати результати досліджень засобами інформаційних технологій. ПРН 15. Здатність висвітлювати історичні проблеми у формі, доступній для широкої аудиторії різного віку та фаху. Публікувати наукові та науково-популярні тексти у фахових виданнях, ЗМІ, інформаційних ресурсах та ін. ПРН 16. Уміння користуватися нормативно-правовими і програмно-методичними документами, що визначають роботу в науковій установі та закладі освіти; визначати мету інноваційної діяльності, обґрунтувати необхідні
--	---

	внесення змін і готовність впроваджувати інноваційні прийоми у науково чи навчально-методичну роботу. ПРН 17. Здатність до саморозвитку та самовдосконалення упродовж життя, відповідальність за навчання інших.
--	--

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ до курсу «Українська історична думка у XX – на початку XXI століття».

Предмет, метод, джерела курсу «Українська історична думка у XX – на початку XXI століття». Умови формування та розвиток історичних ідей в Україні у різні періоди.

Теоретичні снови становлення українського історіописання на етапі національного відродження. Наукові знання в Надніпрянській Україні. Історичні погляди вчених у Західноукраїнських землях. Інституалізація історичної науки. М. Грушевський – формування і синтез історичної думки у його ранніх працях. НТ імені Т. Шевченка.

Роль університетів як центрів історичної науки в Надніпрянській Україні. Київська Археографічна комісія 1843 року. Роль археографічної комісії 1896 року у Львові.

Періодизація формування та етапи розвитку історичних знань в українській історіографії. Радянська історична наука. Методологічна революція в історичній науці 1990-х років. Націоналізація історії. Новітні концепції в українській історіографії доби незалежності. Міждисциплінарний діалог національних історіографій. Українська історична думка в умовах війни з російською пропагандою «руського міра».

Місце історичних знань в суспільному розвитку України. Мета та завдання курсу в сучасних умовах боротьби за національну державність.

Тема 2. Народницька та державницька концепції в українській історичній науці на початку XX століття.

Нові установи історичної науки та їх діяльність в Україні. Українське наукове товариство в Києві та його внесок в утвердження національної історіографії. О. Єфименко та її праця «Історія українського народу». Історія України-Руси» Миколи Аркаса. Новий етап розвитку народницької історіографії на початку XX ст.

Державницький напрямок в українській історіографії. Вплив Української революції на розвиток історичної науки. М. Грушевський про українську державність революційної доби. Дискусія в українській історіографії на початку 1990-х років : «Чи був М. Грушевський представником державницького напрямку в

українській історичній науці?». Державницька позиція учнів М. Грушевського та його опонентів: В. Липинського, Д. Дорошенка, І. Огієнка, М. Василенка, М. Біляшівського, інших вчених.

Харківська історична школа на початку ХХ століття. Історик Д. Багалій та його «обласницька школа» в історіографії України. Київська історична школа. В. Іконніков. Львівська історична школа. Історична наука в університетах. Наукові товариства та об'єднання краєзнавців, археографічні комісії і кабінети вивчення історії України.

Визнаний лідер державницького напрямку української історіографії перших десятиліть ХХ століття В. Липинський. Історичні та політичні погляди вченого й політика. Наукові погляди та творчість Д. Дорошенка. Львівська школа істориків-державників. Науковий доробок І. Крип'якевича. Творчість М. Кордуби. Проблеми історії України революційної доби у наукових працях М. Василенка, В. Мозолецького, М. Слабченка. Д. Дорошенко, інших українських вчених.

Тема 3. Становлення та розвиток історичної думки за межами України у 1920 – 1930-ті роки: проблеми інституалізації та методології історії.

Українська історична думка у Польщі, Чехословаччині та Румунії. Центри теоретичних знань, що формувалися вченими Українського таємного університету у Львові (1921 – 1925 рр.), Політехнічній високій школі та Богословській академії. Праці І. Крип'якевича, К. Студинського, І. Кревецького та С. Томашівського. Український вільний університет (1921) та Український соціологічний інститут М. Грушевського у Празі (1924). Творчість В. Біднова, Д. Антоновича, Д. Дорошенка, В. Липинського. Історико-політологічні погляди В. Липинського. Збірник «Хліборобська Україна», «Нова Україна» та інші українські видання. Ідеї соціології, правнича думка у працях О. Бочковського та М. Шаповала. Викладання історії України в Українській господарській академії у Падебрадах (1922). Просвітницька роль української преси за кордоном.

Науково-організаційна діяльність Українського історико-філологічного товариства та Українського наукового інституту у Берліні в 1920 – 1930-х рр. Публікації «Українського Наукового інституту» та періодичні українські видання «Тризуб», «Нова Україна», інших у країн Європи. Основна тематика та головні публікації українських наукових та громадських видань за межами материнних земель, їхній внесок у розвиток наукової історичної думки.

Тема 4. «Марксистсько-ленінська парадигма» історичного процесу у працях радянських істориків довоєнного періоду.

Два етапи розвитку радянської історіографії: 1920 – 1930-ті рр. – марксистський та 1930 – 1980-ті роки – радянський. Створення в 1921 році у Харкові Всеукраїнської комісії з історії української (соціалістичної) революції і комуністичної партії (Іспарт ЦК КП(б)У). Заснування науково-дослідних кафедр з

історії України, історії української культури у закладах вищої освіти Ніжина, Одеси, Катеринослава, Чернігова, Полтави, інших міст УСРР.

Створення у 1921-1922 рр. Інституту червоної професури, Українського інституту марксизму-ленінізму, Комуністичного університету імені Артема. Друкований орган марксистів-істориків «Літопис революції» як видання Істпарту. Заснування у 1928 році Українського товариства істориків-марксистів. Розробка марксистської методології історії, ознайомлення «народних мас» з досягненнями марксистів у галузі історії. Історик як ідеологічний «боєць партії», «пропагандист її політики», «виконавець волі партії».

Історико-партійна галузь історичних знань. Наукова діяльність академіка Матвія Яворського (1884 – 1937 рр.) та українських істориків – марксистів.

Наступ більшовицької влади на національну історичну науку. Ліквідація наукових шкіл, дослідницьких установ, репресії проти учнів М. Грушевського.

Формування нової концепції класової боротьби в працях радянських істориків та вплив праці Й. Сталіна «Короткий курс історії ВКП(б) (1938) на історичну науку.

Тема 5. Українська історична думка в умовах ідеологічного тиску радянської тоталітарної системи.

Українська повоєнна історична наука як складний феномен, наукова рефлексія радянського вченого в умовах тоталітарного впливу «марксистсько-ленінської» ідеології в суспільстві. Історія більшовицького перевороту та «громадянської війни в Україні», роль партійної історії у легітимізації більшовицького режиму. Невизнання феномену Української революції, її класові, «буржуазно-націоналістичні» оцінки в радянській історіографії. Роботи радянського історика А. Лихолата, як вершина класової концепції Української революції (Лихолат А.В. Розгром націоналістичної контрреволюції в Україні (1917 – 1922 рр.). К., 1955).

Методологічні зміни 1930 – 1950-х рр. в українській радянській історіографії. Вплив партійних документів (Тези про 300-ліття воз'єднання України з Росією (1654 – 1954 рр.), концепції формування єдиної соціальної спільноти людей «радянський народ» та ін.) на історичну науку в Українській РСР.

Історична думка в умовах лібералізації суспільного життя 1950 – 60-х та перебудови 1980-х років. Вплив дисидентського руху в Україні на формування національної свідомості історика радянської доби.

Тема 6. Методологічні трансформації в українській історичній науці 1990-х років. Зміна векторів історичних досліджень в незалежній Україні.

Методологічна переорієнтація пострадянських істориків і засвоєння ними здобутків західних історичних шкіл, підготовки нових генерацій дослідників. Процес націоналізації української історичної думки та історіографічної спадщини.

Координаційна роль у сучасній науковій історії України Інституту історії

України НАНУ (директор академік В. Смолій). Іноваційні теоретичні праці істориків В. Верстюка, С. Кульчицького, О. Реєнта, В. Даниленка, С. Віднянського, В. Горбика, М. Котляра, О. Лисенка, Р. Пирога, Ю. Пінчука, О. Гуржія, О. Рубльова, Г. Касьянова, Я. Калакури, О. Рафальського та інших.

Дискусія у проблемному полі творення гранд-наративу історії України. Методологічні дискусії щодо процесів націотворення та Української революції 1917 – 1921 років з істориками Східної Європи. Проблеми історичної спадщини України – Польщі на тлі формування політики співпраці і євроінтеграції у перше десятиліття української державної незалежності.

Тема 7. Українська історична думка новітньої доби у європейському та світовому науковому просторі.

Криза методології в українській історіографії як професійна криза історика. Нові виміри української історичної парадигми. Афірмативна (суспільно-виховна) та дидактична функції історії в нових історичних умовах. Світоглядний і соціокультурні завдання сучасної історії України. Легітимативна функція української історіографії. Комерціалізації світової історії. Популяризація історичних знань в Україні. Вхідження національної науки до європейського й світового наукового простору. Формування національної парадигми історії, перехід від класичного позитивізму до постмодернізму, ствердження міждисциплінарних підходів до вивчення конкретної історичної проблематики. Засвоєння цивілізаційної моделі історії України як складової частини світової історичної науки ХХ століття. Праці істориків О. Моці, Ф. Юрія, О. Рафальського, О. Удада, істориків Харківської та Черкаської історіографічних шкіл.

Тема 8. Проблемні поля національної історіографії першої чверті 2000-х років.

«Нова історична наука» в українській історіографічній парадигмі. Інституалізація пам'яті про Голокості у Європі та радянські Голодомори в Україні. Роль історії як систематизованої версії знань і уявлень минулого у внутрішній політиці України, дипломатичних та ідеологічних дискусіях та міжнародних воєнних конфліктах.

Створення спеціалізованих інституцій, що виробляють/впроваджують у масову свідомість історичну державну політику (інститути національної пам'яті, урядові чи парламентські комісії з розслідування, інше). Український інститут національної пам'яті та його діяльність в умовах російсько-української війни 2014 – 2026 років. Створення спеціалізованих місць пам'яті (меморіалів жертв комунізму й нацизму, тематичних музеїв, відділів у державних музеях). Люстрації як інструмент реалізації історичної політики у країнах постсоціалістичного табору. Процес створення етнічної історії (націоналізація історії) як елемент історичної політики держави, спроби подолання комуністичної ідеологічної спадщини в гуманітарній сфері науки, внутрішній політиці України.

Тема 9. Історик у сучасному суспільстві.

Проблема зміни поколінь: соціальні (політичні) умови діяльності, специфіка

фахової підготовки історика у новітні часи. Методологічні і світоглядні основи формування історика як фахівця у вимірах тяглості історіографічних проєктів ХХ – початку ХХІ століть. Комерціалізація праці історика.

Війни за історичне минуле. Влада й історики. Історія як масова свідомість. Історична політика влади: державні інституції та виконавці. Сучасний просопографічний портрет українського історика нового покоління.

Тема 10. Українська історична думка в умовах війни.

Руйнування образу сусіда в науковій дискусії та формування образу іншого, ворога. Україна як брама Європи в історії двадцять першого століття. Війни за історичну спадщину України-Руси у просторі сучасних протиборств.

Образ сучасної України у російському науковому дискурсі та навчальній літературі 2014 – 2026 роках (фальсифікації на полях історії). Український контр-дискурс як ознака обективації історичних відносин з «руським миром».

«Незручні питання» українсько-польських відносин двадцятого століття. Пошук історичних паралелей і взаємозалежностей у сучасному світі. Наукова співпраця із країнами Східної Європи. Балтійсько-Чорноморська спільність науковців та поглядів кожного з них на національну історію.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин відведених на		
	лекції	семінари	сам. роб.
Тема 1. Вступ до курсу «Українська історична думка у ХХ – на початку ХХІ століття».	2		4
Тема 2. Народницька та державницька концепції української історичної науки на початку ХХ століття.	2	2	8
Тема 3. Становлення та розвиток історичної думки за межами України 1921 – 1930-ті роки: проблеми інституалізації та методології.	2		8
Тема 4. «Марксистсько-ленінська» парадигма історичного процесу у працях радянських істориків довоєнної доби.	2	2	8
Тема 5. Українська історична думка в умовах ідеологічного тиску радянської тоталітарної системи.	2	2	8
Тема 6. Методологічні трансформації в українській історичній науці 1990-х років. Зміна векторів історичних досліджень в незалежній Україні.	2	2	8

Тема 7. Українська історична думка новітньої доби у європейському та світовому науковому просторі.	2	2	6
Тема 8. Проблемні поля національної історіографії першої чверті 2000-х років.	2	2	7
Тема 9. Історик у сучасному суспільстві.	2	2	6
Тема 10. Українська історична думка в умовах війни.	2	2	6
Разом	20	16	69

4. 5. Методи навчання

Основними формами навчальної роботи є лекції, семінари, консультації, самостійна робота студентів під керівництвом викладача, написання ІНДЗ. Поточний контроль засвоєння фактичного матеріалу здійснюється за допомогою індивідуальних бесід із здобувачами, консультацій.

Лекційний курс будується за проблемним принципом. На лекції виносяться питання, пов'язані з загальними тенденціями історіографічного процесу сучасного, світоглядним та філософським принципам тих чи інших течій і напрямків історіографії. Лекції не дублюють підручники, навчальні посібники, а висвітлюють, головним чином, проблеми або відсутні в навчальній літературі, або дискусійного характеру. Семінарські заняття передбачають більш глибоке ознайомлення з окремими темами або творчістю окремих істориків – яскравих представників тих чи інших течій, напрямків чи шкіл в історіографії.

Основні **форми освітнього процесу** при вивченні початкової дисципліни «Сучасний фаховий історіографічний дискурс»:

1) лекції; 2) семінарські заняття; 3) самостійна робота студентів; 4) консультації; 4) підготовка ІНДЗ.

Види **навчальної роботи студентів**: 1) лекція; 2) семінарське заняття; 3) консультація; 4) підготовка ІНДЗ.

У процесі вивчення дисципліни застосовуються наступні **методи навчання**:

– за *типом пізнавальної діяльності*: пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; проблемного викладу; дослідницький; відповідно до логіки пізнання: аналітичний; індуктивний; дедуктивний;

– за основними *етапами процесу*: формування знань; формування умінь і навичок; застосування знань; узагальнення; закріплення; перевірка;

– за *системним підходом*: стимулювання та мотивація; контроль та самоконтроль.

– за *джерелами знань*: словесні – розповідь, пояснення, лекція; наочні – демонстрація, ілюстрація.

– за *рівнем самостійної розумової діяльності*: проблемний; частково-пошуковий; дослідницький; метод проблемного викладання.

4. 6. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти.

Порядок та критерії виставлення балів

Вивчення навчальної дисципліни «Сучасний фаховий історіографічний

дискурс» завершується екзаменом, тож загальна сума балів, які здобувачі вищої освіти можуть отримати продовж семестру, складає **60** балів з яких **40** балів нараховується за підсумком складання іспиту. ІНДЗ є складовою практичної підготовки фахівця та оцінюється до **20** балів. Таким чином здобувач

Основною формою роботи здобувачів під час вивчення дисципліни є підготовка практичних завдань до семінарських занять і участь в обговоренні винесених на них проблем. Робота на кожному семінарському занятті оцінюється від **1** до **4** балів. При оцінюванні усних відповідей враховуються:

- повнота і глибина розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;
- використання для обґрунтування своєї думки історіографічних джерел і наукової літератури;
- емоційність та переконливість;
- культура мови.

Оцінку «*відмінно*» (4 бали) здобувач отримує за:

- глибокі та системні знання питання, що розглядається;
- уміння самостійно набувати знання, визначати тенденції історіографічного процесу;
- представлення власних неординарних суджень щодо проблеми, яка розглядається;
- застосування вивченого матеріалу для винесення аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи);
- користування широким арсеналом засобів доказу своєї думки; вирішення складних проблемних завдань;
- використання в ході підготовки різних джерел інформації;
- вміння логічно і творчо викласти матеріал в усній та письмовій формі.

Оцінка «*добре*» (3 бали) виставляється, коли:

- здобувач вищої освіти вільно оперує вивченим матеріалом;
- має достатньо повні знання, вільно використовує навчальний матеріал у стандартних ситуаціях;
- правильно відтворює логіку історіографічного процесу;
- здатен опрацьовувати матеріал самостійно;
- користується додатковими джерелами інформації.

Оцінка «*задовільно*» (2 бали) виставляється в разі, якщо:

- аспірант знає більше половини навчального матеріалу, здатен відтворити його з помилками та неточностями;
- орієнтується в проблемі, яка розглядається;
- підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами;
- його відповіді непослідовні та нелогічні.

Оцінку «*незадовільно*» (0–1 бал) здобувач отримує, якщо він був присутній на занятті, але:

- може дати відповідь з кількох простих речень;
- здатен усно відтворити окремі частини теми;
- має фрагментарні уявлення про роботу з історіографічними джерелами;
- слабо орієнтується в проблемі, яка розглядається.
- розрізняє окремі аспекти теми без зв'язку між ними.

Таким чином, за роботу у семінарі та виконання ІНДЗ здобувач вищої освіти може отримати до **60** балів.

Продовж семестру здобувачі мають письмово виконати завдання, винесені на самостійне опрацювання й оприлюднити результати цієї роботи на колоквіумі. Кожне завдання оцінюється як зараховане або не зараховане. При цьому звертається увага на такі показники:

- повнота і глибина розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;
- використання для обґрунтування своєї думки історіографічних джерел і наукової літератури;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Підсумкова семестрова (залікова) оцінка у **100** балів є сумою балів, отриманих здобувачем на семінарських заняттях.

У разі, якщо здобувач подав декларацію про визнання результатів неформального та /або інформального навчання стосовно певного освітнього компонента ОП, оцінювання відбувається відповідно до Порядку визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в Центральнотраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка (затвердженого вченою радою університету, протокол № 9 від 26 грудня 2022 р.).

Результати навчання та компетентності, що можуть бути визнані в межах цього освітнього компонента, можна досягати та здобувати в системі неформальної освіти під час участі в тренінгах, майстер-класах, семінарах, вебінарах, дистанційних курсах, стажуваннях тощо, що підтверджено відповідним документом (дипломом, сертифікатом, свідоцтвом под.). – пункти 1.5, 1.6, 1.9, 1.10 названого Порядку.

4. 8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Методологічна революція в українській історичній науці.
2. Афірмативна (суспільно-виховна) та дидактична функції історії.
3. Вхідження національної науки до європейського й світового наукового простору.
4. Формування національної парадигми історії, перехід від класичного позитивізму до постмодернізму, ствердження міждисциплінарних підходів до вивчення конкретної історичної проблематики.
5. Засвоєння цивілізаційної моделі історії України як складової частини світової історії ХХІ століття.
6. Розвиток теорії історичної науки в Україні.
7. Проблемна історіографія у сучасних вимірах методологічної революції.
8. Поняттєво-термінологічний апарат історіографії: генезис, функціонування, оновлення.
9. Базові поняття й терміни: «історіографія», «історіографічна революція», «наукова революція», «наратив», «концепт», інші.
10. Категорії неораціоналізму: «інтелектуальне співтовариство», «міждисциплінарність», «ментальне картографування», «мережева модель науки», «історична пам'ять», інші.

11. Теоретико-методологічні аспекти досліджень регіональної історії.
12. Мікроісторія як повернення до соціальної історії України.
13. Феномен пограниччя: теорія компаративних фронтів.
14. Регіоналістика у світлі історичної географії.
15. Проблема неформальних об'єднань в історичній науці: наукові школи, товариства, групи.
16. Передумови та джерела творення метанаративу історії України.
17. Проект багатоетнічної (мультікультурної) історії України: П. Р. Магочій – праці «Історія України» (2007 р.), «Україна: історія її земель і народів» (2012 р.).
18. Дискурс проблеми «позитивних імперій» у національній історії.
19. Предмет, методи дослідження спеціальних історичних дисциплін.
20. Герменевтика: мета та завдання критики джерел.
21. Історична політика України.
22. Інституалізація пам'яті про Голокості у Європі та радянські Голодомори в Україні.
23. Український інститут національної пам'яті та його діяльність в умовах російсько-української війни 2014 – 2022 років.
24. Створення спеціалізованих місць пам'яті (меморіалів жертв комунізму й нацизму, тематичних музеїв, відділів у державних музеях).
25. Образ сучасної України у російському політичному дискурсі 2014–2022 років.
26. Український контр дискурс як сучасна ознака об'єктивізації тематики пов'язаної із розгортанням російської агресії проти України.
27. «Незручні питання» україно-польських відносин ХХ століття: узгодження і сучасний пошук взаємопорозуміння у проблемному полі наукових досліджень.
28. Публічна історія.
29. Проблема зміни поколінь науковців: соціальні (політичні) умови діяльності, специфіка фахової підготовки історика у новітні часи.
30. Сучасний тип дослідника української історії.

4. 9. Схема нарахування балів, які отримують здобувачі вищої освіти:

Семінарські заняття (СЗ)								Сума
СЗ 1	СЗ 2	СЗ 3	СЗ 4	СЗ 5	СЗ 6	СЗ 7	СЗ 8	100
12	12	12	12	13	13	13	13	

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	

82-89	добре	зараховано
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Основна література:

1. Академічні й доакадемічні образи української історіографії: колективна монографія / Відп. ред. та керівник авт. колективу О. А. Удод. К. : НАН України. Ін-т історії України, 2012. 720 с.
2. Верменич Я.В. Теоретико-методологічні проблеми історичної регіоналістики в Україні. К.: Інститут історії України НАН України, 2003. 516 с
3. Верменич Я. В. Історична регіоналістика: навчальний посібник / Відп. ред. В. А. Смолій. Міністерство освіти і науки України; НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2014. 412 с.
4. Верменич Я.В. та ін. Міська історія України - проблеми початкового датування. Науково-довідкове видання / Я.В. Верменич, В.І. Дмитрук, С.І. Архипова. К.: Інститут історії України НАН України, 2010. 140 с.
5. Водотика С. Г. Нариси історії історичної науки УСРР 1920-х років. Київ; Херсон, 1998. 172 с.
6. Водотика С. Г. Особливості менталітету вчених-істориків УСРР 20-х років ХХ століття // Український селянин: Праці Науково-дослідного інституту селянства. Черкаси, 2001. Вип. 3. С. 40–47.
7. Водотика С. Г. Історична наука УСРР 1920-х років: соціополітичні, організаційні та концептуальні основи функціонування. Херсон, 2006. 336 с.
8. Грицак Я. Чи була школа Грушевського? // Михайло Грушевський і Львівська історична школа. Матеріали конференції. Львів, 24–25 жовтня 1994 р. Нью-Йорк, Львів, 1995.
9. Горохівський П. І. Спеціальні історичні дисципліни : курс лекцій : навчальний посібник для студентів денної форми навчання. Умань, 2011. 268 с.
10. Доманська Е. Історія та сучасна гуманітаристика: дослідження з теорії знання про минуле: Пер. з польськ. К., 2012. 264 с.
11. Зашкільняк Л. Методологія історії: від давнини до сучасності. Львів,

1999. 226 с.
12. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник / В. М. Литвин, В. І. Гусєв, А. А. Слюсаренко та ін. К., 2002. 430 с.
 13. Історіографічний словник: навчальний посібник для студентів історичних факультетів університетів / за ред. С. І. Посохова. Х., 2004. 320 с.
 14. Нові підходи до історіописання / За ред. Пітера Берка. К., 2013. 368 с.
 15. Пеленський Ярослав. В'ячеслав Липинський та його праця «Україна на переломі – 1657–1659» // Український історичний журнал. 1992. № 2. С.141–143.
 16. Пиріг Р. Я. Життя Михайла Грушевського. Останнє десятиріччя (1924–1934) / Р. Я. Пиріг. Київ: Ін-тукр. археології, 1993. 198 с.
 17. Портнов А. Історії істориків. Обличчя і образи української історіографії. Київ: Критика, 2011. 245 с.
 18. Санцевич А.В. М.І. Яворський: нарис життя та творчості. Київ, 1995. 61 с.
 19. Санцевич А. В. Видатний український історик М. Є. Слабченко. – К., 1993. 89с.
 20. Сливка Ю. Академік Іван Крип'якевич: Спогади. Львів: Інст-т укр.-ва ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2000. 32 с.
 21. Ульяновський В. Наталія Полонська-Василенко: Штрихи до портрета // Полонська-Василенко Н. Історія України: У 2-х т. Київ. , 1992. Т. 1. С. XXXVII–XXXIX.
 22. Шаповал Ю. Дмитро Ісаєвич: повернення в історію // Історичні та філологічні розвідки, присвячені 60 річчю академіка Ярослава Ісаєвича / Україна: культурна спадщина... Вип. 5. Львів, 1998. С. 671–688.
 23. Яковенко Н. Вступ до історії. К., 2007. 376 с.
 24. Ясь О. В. Понятійний апарат історичної науки і українська історіографія: сучасний стан та перспективи розробки // Історична наука на порозі ХХІ століття: підсумки та перспективи. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Харків, 15 -17 листопада 1995 р.). Харків: Авеста, 1995. С. 92 – 97

Джерела

25. Грушевський М. Історія України-Руси. В 11 т., 12 кн. – К., 1991.
26. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М.Ф. Юрій. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. 496 с.
27. Колесник І. І. Українська історіографія: концептуальна історія Київ: ПУНАНУУкраїни, 2013. 566 с.
28. Колінгвуд Р. Дж. Ідея історії / пер. з англ. К., 1996. 615 с.
29. Оглоблин О. Мій творчий шлях українського історика // Збірник на пошану проф. доктора О. Оглоблина. Нью-Йорк : УВАН у США, 1995. С. 24–28
30. Тойнбі А. Д. Дослідження історії: В 2-х т. К., 1994 – 1995. 614/406 с.

31. Фергюсон Н. Цивілізація. Як захід став успішним. К.: Наш формат, 2018. 488 с.
32. Українські історики ХХ століття: Бібліографічний довідник / Гол. ред. В. В. Смолій. Київ: Ін-т історії України НАНУ, 2006. Вип. 2, ч. 3. 315 с.

Допоміжна література:

33. Винайдення традиції / За ред. Е. Гобсбаума, Т. Рейнджера: пер. з англ. К., 2005. 448 с.
34. Еліас Н. Процес цивілізації. Соціогенетичні і психогенетичні дослідження: пер. з нім. К., 2003. 672 с.

5.3. Інформаційні ресурси

1. Інститут історії України НАН України: URL: www.history.org.ua/
2. Міжнародний комітет історичних наук: URL: www.cish.org/
3. Научно-образовательный центр «Новая локальная история»: URL: www.newlocalhistory.com/
4. Електронна бібліотека (Україна): URL: www.lib.com.ua/
5. ACLS History E-Books Project (США): URL: www.historyebos.org/
6. Hartford Web Publishing (США): URL: www.hatforf.hwp.com/
7. Instytut Pamięci Narodowej (Польща): URL: www.ipn.gov.pl/
8. Nauka w Polsce (Польща): URL: www.naukawpolsce.pap.pl/
9. Redakcja «Historycy.pl» (Польща): URL: www.historycy.pl/

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральнотукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (Затверджено Вченою радою).